

Edukacja leśna. Gender School Rogów 2012

Wiesława Ł. Nowacka, Małgorzata Woźnicka

Abstrakt: W artykule omówiono działania edukacyjne Wiosennej Szkoły GenCom2 zrealizowanej w ramach programu Erasmus IP. Przedstawiono tematykę i realizację zajęć prowadzonych wspólnie przez nauczycieli akademickich z czterech uniwersytetów: Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, University of Natural Resources and Applied Life Science Vienna, Swedish University of Agricultural Science Uppsala, SGGW Warszawa. Przeprowadzona ewaluacja GenCom2 wskazuje, że zawartość, czas trwania, obciążenia podczas zajęć spełniają oczekiwania studentów. Zarówno miejsce odbywania zajęć, jak i oczekiwania merytoryczne zostały spełnione. Studenci liczyli na więcej kontaktów pozanaukowych ze studentami i nauczycielami akademickimi kraju goszczącego. Wyniki ewaluacji znajdują wykorzystanie przy realizacji podobnych międzynarodowych europejskich zadań edukacyjnych.

Słowa kluczowe: gender, równość w zatrudnieniu, edukacja w leśnictwie, współpraca międzynarodowa.

Abstract: Education in forestry. Gender School Rogów 2012. The article discusses the educational activities of the Spring School GenCom2 realized in the framework of the Erasmus IP. Presented topics and implementation of activities carried out jointly by academics from four universities: Albert-Ludwigs-Universität Freiburg, University of Natural Resources and Applied Life Sciences Vienna, Swedish University of Agricultural Science in Uppsala, SGGW-Warsaw University of Life Sciences. The evaluation of GenCom2 indicates that the content, duration, workload during the IP meet the needs of students. Both the location of classes and substantive expectations were met. Students hoped for more non-scientific contacts with students and academic staff of the host country. Results of the evaluation will be used when implementing similar international European educational tasks.

Key words: gender, employment equality, education in forestry, international cooperation.

Wstęp

Aktywność zawodowa kobiet jest już dzisiaj powszechnym zjawiskiem, co jest wynikiem szerokiego ich uczestnictwa w edukacji na poziomie wyższym oraz w doksztalcaniu się na różnego rodzaju kursach, studiach podyplomowych i doktoranckich (Nowacka 2001, 2005, 2007, 2013). Polscy pracodawcy i menedżerowie coraz częściej mają do czynienia z kobietami jako kandydatkami do pracy i pracownicami. Środowisko pracy większości przedsiębiorstw staje się coraz bardziej zróżnicowane demograficznie i kulturowo, a więc wymaga od pracodawców oraz menedżerów wiedzy, jak zarządzać różnorodnymi zasobami kadrowymi. Z jednej strony

niezbędne jest przestrzeganie obowiązujących przepisów dotyczących zakazu dyskryminacji, a z drugiej – zdyskontowanie różnorodności na konkurencyjnym rynku przedsiębiorstw. Zróżnicowanie pracownic i pracowników nadal jest jednak bardzo duże, na co wskazują ustawicznie choćby trendy płacowe (Anon 2006, Anon 2013).

Z analiz i długoletnich badań prowadzonych w USA, Wielkiej Brytanii i Szwecji wynika (Scott 1986, Simien 2004, Lisowska 2007), że polityka równego traktowania sprzyja osiągnięciu przez przedsiębiorstwa lepszych wyników oraz pełniejszego rozwoju zasobów ludzkich. Dzięki takiej polityce jest szerszy dostęp do talentów, w tym w szczególności talentów kobiet, ludzie chcą pracować w firmach, które mają etykietę firmy niedyskryminującej. O wizerunku firmy we współczesnym świecie decydują nie tylko elementy ekonomiczne, jej prężność, trwałość, perspektywy rozwoju, lecz również czynniki pozaekonomiczne (Blombäck i in. 2003, Schmidt i in. 2010).

Różnorodność zasobów pracy generuje kreatywność i innowacyjność, a więc wyższą wydajność i konkurencyjność, pracownicy wykazują się większą lojalnością i odpowiedzialnością za firmę. Przestrzeganie zasady równego traktowania to wymóg prawa i każdy pracodawca powinien wiedzieć, jak realizować politykę równości, żeby nie narazić się na ewentualne skargi ze strony pracowników oraz koszty z tym związane.

Aspekty równości płci w leśnictwie zaprzętają głowę badaczy od blisko dwu dekad, choć sama tematyka *gender* pojawiła się w badaniach naukowych, opracowaniach socjologicznych już w połowie lat 70. ubiegłego wieku (West i Zimmermann 1987, Scott 1986). *Lifelong Learning Programme Erasmus* (LLPE) to specjalne działania Wspólnoty Europejskiej, która jako jeden z dalekosiężnych celów stawia sobie wzrost współpracy w zakresie edukacji, wymiany studentów i naukowców. *Intensive Programmes* (IP) – Programy Intensywne to jeden ze sposobów korzystania z funduszy europejskich stworzonych dla projektu Erasmus.

Studia w obszarze *gender* w leśnym, europejskim kręgu edukacyjnym zostały zainicjowane blisko dwie dekady temu przez prof. S. Lewarkę w Uniwersytecie Albert-Ludwigs-Universität Freiburg w Niemczech. Studia w zakresie *gender* tak w przeszłości, jak i obecnie mają na celu zwiększenie świadomości zagadnień w zakresie równości traktowania wszystkich uczestników pracy, niezależnie od płci i wielu innych czynników różnicujących pracowników (Nowacka 2007, Nowacka i Kornatowska 2007).

Profesor S. Lewark skupił wokół siebie grupę naukowców i nauczycieli akademickich z wielu ośrodków europejskich. Do współpracy związanej z organizacją IP LLPE włączył Universität für Bodenkultur Wien-BOKU (*University of Natural Resources and Applied Life Sciences*, Vienna) w Wiedniu oraz Sveriges lantbruksuniversitet – SLU (*Swedish University of Agricultural Sciences*) ze Szwecji. W 2012 r. włączyła się aktywnie w realizację planowanych zadań Katedra Użytkowania Lasu, Wydział Leśny Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie. Program GenCom planowany był na kolejne lata. Włączone do działań GenCom3, poza już uczestniczącymi, miały być inne kraje, między innymi Macedonia.

Autorki w niniejszym opracowaniu dążą do analizy celowości i skuteczności działań zrealizowanych przez GenCom2 – *Spring school: Developing gender competence in higher education programmes on natural resources management* zorganizowanej na podstawie projektu współpracy europejskiej (numer -DE-2011-ERA/MOBIP-2-28409-1-43).

Geneza GenCom2

GenCom2 był kontynuacją zamysłu zapoczątkowanego Wiosenną Szkołą GenCom1, która została poprowadzona w 2011 r. we Freiburgu. Zadania postawione przez organizatorów to przede wszystkim rozwój:

- kompetencji w obszarze *gender* dla uczestników międzynarodowych studiów wyższych z zakresu zarządzania środowiskiem i jego ochroną. Studenci reprezentowali poziom studiów magisterskich bądź doktorskich. Zakłada się, że studenci studiów o charakterze międzynarodowym, reprezentujący często kraje rozwijające się, będą w przyszłości w swoich krajach pełnili ważne funkcje powiązane z zarządzaniem zasobami ludzkimi. Będą więc swego rodzaju ambasadorami haseł równości w swoich macierzystych krajach;
- wiedzy i umiejętności w zakresie stosowania metodyki charakterystycznej dla badań socjologicznych i społecznych;
- umiejętności pracy w międzynarodowym zespole charakteryzującym się dużą różnorodnością wiedzy, umiejętności, oczekiwań.

Realizacja Wiosennej Szkoły GenCom2 w Rogowie

Wiosenna Szkoła GenCom2 została zrealizowana na terenie Lasów Doświadczalnych Wydziału Leśnego w Rogowie pod Łodzią. Uczestnicy zakwaterowani w bursie „Jodełka” korzystali z wszelkich dydaktycznych udogodnień, jakie są w dyspozycji Centrum Edukacji Przyrodniczo-Leśnej – CEPL. W spotkaniach wzięło udział łącznie 18 uczestników oraz 7 nauczycieli akademickich (tab. 1). Szkoła wiosenna odbyła się 12–23 marca 2012 r.

Tab. 1. Udział w IP LLPE – edycja 2

Table 1. List of active project partners who have taken part in the IPLLPE

Kod uczestnika Erasmus	Pełna nazwa Uczestnika	Liczba nauczycieli akademickich uczestniczących w IP	Liczba studentów uczestniczących w IP
Instytucja partnerska reprezentująca organizatora IP			
PL WARSZAW05	SGGW-Warsaw University of Life Sciences	2	0
Instytucja partnerska uczestnicząca w IP			
D FREIBUR01	Albert-Ludwigs-Universität Freiburg	3	11
AWIEN03	University of Natural Resources and Applied Life Sciences, Vienna	1	3
SE UPPSALA02	Swedish University of Agricultural Sciences	1	4
Łącznie		7	18

Uczestnicy GenCom2 mieli za zadanie przygotowanie szeregu opracowań zarówno przed rozpoczęciem Wiosennej Szkoły, w jej trakcie oraz po zakończeniu działań szkoleniowych (tab. 2).

Tab. 2. Działania uczestników realizowane przed, w trakcie i po zrealizowaniu IP LLPE
Table 2. Description of the preparatory activities undertaken BEFORE and AFTER the actual Intensive Programme took place

Etapy projektu IP	Realizowane działania	Udział partnerów
Etap pierwszy (Styczeń–Luty 2012)	Spotkania nauczycieli akademickich oraz studentów, innych uczestników IP w macierzystych uczelniach	Wszyscy uczestnicy
Etap drugi (16.2.2012–5.3.2012)	Przygotowanie eseju/opracowania wstępnego	Wszyscy studenci
Etap trzeci (12.03.2012–23.03.2013)	Uczestnictwo w zajęciach i warsztatach. Udział w zajęciach wyjazdowych i terenowych. Przygotowanie opracowań cząstkowych	Wszyscy studenci. Nauczyciele akademicy prowadzący aktualne zajęcia i warsztaty. Reprezentanci uczelni i instytucji goszczącej
Etap czwarty (23.3.2012–30.4.2012)	Esej/opracowanie końcowe	Wszyscy studenci

Dzień Polski

W ramach dwutygodniowych zajęć zrealizowano jeden dzień poświęcony na zapoznanie uczestników wyłącznie z aspektami polskimi. Tematyka objęła nie tylko zagadnienia genderowe, ale także pozwoliła zaznajomić uczestników z polskim leśnictwem, jego funkcjonowaniem na tle europejskich i światowych trendów i rozwiązań (tabela 3).

Wiosenna Szkoła GenCom2 skorzystała nie tylko z „Polskiego Dnia”. Dodatkowe dwa dni wypraw do lasu pod kierownictwem polskich naukowców i praktyków pozwoliły na praktyczne zapoznanie zarówno z lasami i leśnictwem, jak i z uwarunkowaniami pracy w jednostkach Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe na przykładzie Nadleśnictwa Rogów.

Cel badawczy

Wiosenna Szkoła GenCom2 to zdarzenie edukacyjne, które stanowiło pierwszą próbę realizacji międzynarodowych, niestandardowych wydarzeń w zakresie kształcenia na Wydziale Leśnym SGGW. Z racji nowości i potencjalnie możliwych realizacji kolejnych wydarzeń edukacyjnych, jest ważne, jak studenci odbierają samo wydarzenie, jak oceniają włożony trud organizacyjny i merytoryczny. Ewaluacja jest niezbędnym narzędziem umożliwiającym uczestnikom wyrazić swoją opinię, która jest kluczowa dla kreowania przyszłych zadań edukacyjnych o podobnym wymiarze i charakterze. Podstawowym narzędziem służącym ewaluacji był arkusz oceny DAAD z uzupełniającymi pytaniami.

Tab. 3. „Dzień Polski” zrealizowany w ramach GenCom2
Table 3. “Polish Day” as a component of GenCom2

Plan spotkania „Polish Day“ w dniu 16 marca 2012			
Czas od	Czas do	Temat	Osoba odpowiedzialna
8.30	8.45	Opening – Main information regarding Poland, Polish forests, Warsaw University of Life Sciences, Faculty of Forestry	Dr. hab. Wiesława Ł. Nowacka
8.45	9.15	Conditions of forests in Poland and EU countries and a critical assessment of the possibilities for further development	Prof. dr hab. Piotr Paschalis -Jakubowicz
9.15	9.45	Women in forestry association	MSc Eliza Ćwik
9.45	10.15	Regional Directorate of the State Forests in Białystok	MSc Eliza Ćwik
10.15	10.45	Coffee and refreshments	
10.45	11.15	Rogów Arboretum from experimental forestry plots to versatile institution	Dr Piotr Banaszczyk
11.15	11.45	Equality in the professional forestry operation based on example of the Regional Directorate of The State Forests National Forest Holding in Warsaw	MSc Alicja Gasek
11.45	12.15	Discussion	
12.15	13.30	Lunch	
13.30	14.15	Gender equality issues on the Polish labour market	Dr Małgorzata Durska
14.15	14.45	Labour equality: a case of women employed in the State Forests in Poland	Dr. hab. Wiesława Ł. Nowacka
14.45	15.15	Coffee and refreshments	
15.15	15.45	Analysis of the limitations of human capital development opportunities in forestry	Dr. hab. Wiesława Ł. Nowacka
15.45	16.15	Discussion, closing meeting	

Wyniki ewaluacji GenCom2

W realizacji europejskich projektów edukacyjnych istotnym elementem jest ocena zrealizowanych działań. Ewaluacja projektu GenCom2 została przeprowadzona w odniesieniu do jego pierwszej tury, jak i drugiej zorganizowanej przez Wydział Leśny SGGW. W działaniach Wiosennej Szkoły Rogów 2012 brało udział grono wykładowców reprezentujące cztery ośrodki naukowe, tj. Niemcy, Austrię, Szwecję i Polskę. Ocena dotyczyła zarówno zrealizowanych zajęć rozumianych przez pryzmat ich układu, przeznaczonego czasu, miejsca i warunków odbywania wiosennej szkoły, uwarunkowań, na które ma wpływ gospodarz, jak i merytorycznej oceny zajęć.

Studenci na zakończenie GenCom2, podobnie jak to miało miejsce po pierwszej szkole wiosennej zrealizowanej w 2011 r. we Freiburgu, mieli ocenić działania realizowane samodzielnie i wspólnie przez wszystkich uczestników wiosennej szkoły.

W tabeli 4 przedstawiono porównawczo wyniki ewaluacji obu zrealizowanych zadań edukacyjnych: GenCom1 i GenCom2.

Tab. 4. Wybrane wyniki ewaluacji GenCom1 (Organizator-Niemcy) i GenCom2 (Organizator – Polska)
Table 4. Comparison of some aspects of evaluation GenCom1 versus GenCom2 (Poland as an organizer)

Zagadnienie podlegające ocenie	Uzyskany rezultat oceny GenCom2				
	Udział procentowy odpowiedzi z wykorzystaniem pięciostopniowej skali ocen (1 nie, absolutnie nie, 5 tak, w pełni)				
	1	2	3	4	5
Zadowolenie z długości trwania IP	0,00	11,76	17,65	58,82	11,76
Na ile termin IP był odpowiednio dobrany	5,88	5,88	17,65	29,41	41,18
Jakie czynniki zmobilizowały do uczestnictwa					
Wymagania akademickie	0,00	0,00	11,76	23,53	64,71
Plany życiowe, kariera	17,65	17,65	23,53	35,29	5,88
Doświadczenia europejskie	15,38	15,38	30,77	7,69	30,77
Czy oczekujesz kontaktów towarzyskich ze studentami kraju gospodarza?	0,00	5,88	11,76	29,41	52,94
Ich realizacja	0,00	5,88	11,76	41,18	41,18
Czy oczekujesz kontaktów towarzyskich z nauczycielami kraju gospodarza poza zajęciami?	5,88	5,88	23,53	41,18	23,53
Ich realizacja	0,00	17,65	41,18	23,53	17,65
Na ile innowatywne powinny być twoim zdaniem zajęcia IP?	0,00	0,00	5,88	58,82	35,29
Ich realizacja	0,00	11,76	47,06	35,29	5,88
Czy oczekujesz wsparcia od nauczycieli z kraju gospodarza IP?	6,67	26,67	26,67	33,33	6,67
Realizacja	5,26	5,26	26,32	63,16	0,00
Ocena podsumowująca całość zrealizowanego IP	0,00	5,88	35,29	52,94	5,88
Czy IP program otwiera ci nowe perspektywy w odniesieniu do przyszłej pracy zawodowej?	53,33% Tak			46,67% Nie	
Czy IP program otwiera ci nowe perspektywy w odniesieniu do nowych obszarów studiowania?	70,59% Tak			29,41% Nie	
Czy udział w IP programie pomoże w twoich przyszłych studiach?	71,43% Tak			28,57% Nie	
Czy IP program pomoże ci w rozwoju kariery zawodowej w przyszłości?	85,71% Tak			21,43% Nie	
Czy IP program pomoże ci w znalezieniu pracy?	16,67% Tak			83,33% Nie	

Przeprowadzono również ewaluację zrealizowanego projektu według schematu, który został określony przez głównego sponsora, Niemiecką Centralę Wymiany Akademickiej (*Deutscher Akademischer Austausch Dienst – DAAD*). Własne pytania również zostały włączone do ewaluacji. Wybrane zagadnienia przedstawiono w tabeli 5.

Tab. 5. Ocena programu IP GenCom2 w świetle wybranych pytań ewaluacyjnych DAAD

Table 5. Overall evaluation of the Intensive Programme GenCom2 with DAAD questionnaire- some results

Zagadnienie podlegające ocenie	Uzyskany rezultat oceny GenCom1	Uzyskany rezultat oceny GenCom2
Zadowolenie z warunków bytowych	Dobre 50% Średnie 50%	Dobre 70% Średnie 30%
Zadowolenie z wymiany kulturowej	Bardzo zadowoleni 64%	Bardzo zadowoleni 70%
Zadowolenie z czasu trwania kursu IP Program	Ocena – dobra	Ocena – dobra
Na ile jasno sprecyzowano cele i zadania IP?	64% (ocena 4 lub 5)	76% (ocena 4 lub 5)
W jakim stopniu te cele zostały zrealizowane	80% (ocena 4 lub 5)	73% (ocena 4 lub 5)
Na ile oceniasz korzyść płynącą z wymiany kulturowej	64% (ocena 4 lub 5)	70% (ocena 4 lub 5)
Czy zarekomendujesz IP innym chętnym studentom	100% – tak	100% – tak

Dyskusja i wnioski

Szkoła Wiosenna GenCom2 spotkała się z dużym zainteresowaniem ze strony studentów, podobnie jak jej pierwsza edycja zrealizowana we Freiburgu. Chętni do udziału w projekcie musieli przygotować dwa wstępne opracowania, których wartość merytoryczną oceniali grono naukowców pod przewodnictwem prof. S. Lewarka. W rezultacie do udziału w projekcie przystąpiło 18 uczestników (w tym pięciu mężczyzn i trzynastu kobiet) reprezentujących 12 krajów. Wyniki przeprowadzonej ewaluacji wskazują na istotny pozytywny ładunek wiedzy, jaki został przekazany uczestnikom. Ważnym elementem tych zajęć realizowanych w ramach IP Erasmus była, na co wskazuje większość uczestników, możliwość wymiany kulturowej z międzynarodowym gronem uczestników, poznanie kultury kraju goszczącego Szkołę Wiosenną GenCom2, w tym przypadku Polski. W związku z tym, że uczestnicy pochodzili z bardzo różnorodnych rejonów świata, olbrzymi ładunek bioróżnorodności wnoszony przez nich do zajęć i prowadzonych dyskusji, jest nie do pominięcia. Chęć do poznawania innych kultur, odrębności w rozumieniu zjawisk dotyczących szeroko rozumianych aspektów *gender*, pozostanie jako wartość

dodana Wiosennej Szkoły GenCom2 w Rogowie. Należy zadbać o pełniejsze, liczniejsze kontakty studentów-uczestników ze studentami kraju goszczącego uczestników. Dotyczy to również szerszych, społecznych, towarzyskich kontaktów z nauczycielami akademickimi. Wyniki ewaluacji wskazują na niedostatek spełnienia oczekiwań w tym obszarze działania GenCom2.

Kolejna Wiosenna Szkoła planowana na 2013 r. w Szwecji niestety nie odbyła się. Ograniczenia finansowe całego programu Erasmus dotknęły również ten projekt. Mimo intensywnych starań głównego twórcy, prof. S. Lewarka, projekt nie uzyskał wsparcia finansowego. Jest nadzieja na wznowienie programu w nadchodzących latach.

Literatura

- Anon 2006. Time for action. Changing the gender situation in forestry. Report of the UNECE/FAO Team of Specialists on Gender and Forestry. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Rome, 2006.
- Anon 2013. Bureau of Labor Statistics. Usual Weekly Earnings Summary. Dostęp 2013.12.12: <http://www.bls.gov/news.release/wkyeng.nr0.htm>
- Blombäck P., Poschen P., Lövgren M. 2003. Employment Trends and Prospects in the European Forest Sector. Geneva Timber and Forest Discussion Papers. ECE/TIM/DP/29. UN New York and Geneva.
- Lisowska E. 2007. Red. Gender index. Monitorowanie równości kobiet i mężczyzn w miejscu pracy. Warszawa.
- Nowacka W.Ł. 2001. Qualified women in polish forestry sector. The past and the present of the university level education. Proceedings of Joint FAO/ECE/ILO Committee on Forest Technology, Management and Training, Seminar Proceedings: Women in Forestry – Strategies to increase women’s participation in the forestry sector in Europe & North America, 2–6 Apr. 2001 Viseu, Portugal, pp. 338–339.
- Nowacka W. Ł. 2005. Kobiety w leśnictwie – stare problemy, nowe spojrzenie. „Głos Lasu”, nr 1: 42–45.
- Nowacka W.Ł. 2007. Równość w zatrudnieniu – sytuacja w leśnictwie, s. 167–177. Prace z Zakresu Nauk Rolniczych i Leśnych. Poznańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk. Wydział Nauk Rolniczych i Leśnych. Prace Komisji Nauk Rolniczych i Komisji Nauk Leśnych. Tom 101–2007. Wydawnictwo Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Poznań 2007.
- Nowacka W.Ł., Kornatowska B. 2007. Ochrona środowiska i zrównoważony rozwój. W: Polityka równości płci. Polska 2007. Raport. UNDP, Warszawa, s. 120–129.
- Nowacka W.Ł. 2007. Kobiety w polskim leśnictwie – wybrane problemy. Leśne Prace Badawcze, No 1, s. 77–95.
- Nowacka W.Ł. 2013. Ochrona przed dyskryminacją ze względu na płeć w Państwowym Gospodarstwie Leśnym Lasy Państwowe. W: Kobiety i mężczyźni w zarządzaniu – korzyści, problemy, dobre praktyki, propozycje zmian. Wyższa Szkoła Handlowa we Wrocławiu. Wrocław 2013 ISBN 978–83-937018-1-0, s. 47–60.
- Schmidt P., Lewark S., Strange N. Red. 2010. What do we know about our graduates? Graduate analyses for forest sciences and related curricula. SILVA Network. Proceedings of the SILVA Network Conference held at the Faculty of Life Sciences, University of Copenhagen, Denmark May 15th–May 17th, 2008.

- Scott J.W. 1986. Gender: a useful category of historical analysis. *The American Historical Review*, Vol. 91, No. 5 (December), pp. 1053–1075.
- Simien E.. 2004. “Gender Differences in Attitudes toward Black Feminism among African Americans.” *Political Science Quarterly* 119 (2): 315–38.
- West C., Zimmerman D.,H., 1987. Doing Gender. *Gender and Society*, Vol. 1, No. 2 (June), pp. 125–151.

Wiesława Ł. Nowacka, Małgorzata Woźnicka

Katedra Użytkowania Lasu

Wydział Leśny

SGGW w Warszawie

wieslawa_nowacka@sggw.pl

malgorzata_woznicka@sggw.pl